

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Exetasis Testimoniorvm, Qvae Martinus Bucerus ex
Sanctis Patribus, non sanctè edidit**

Gardiner, Stephen

Lovanii, 1554

Item Theodorus eadem causa & q.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29410

rius latè sufficienterq; prædiximus. Quæ si propria volutate professam pristini cõiugii castitatẽ mutabili mente calcauerint, periculi earũ intererit: quali Deũ debeãt satisfactione placare: quia iuxta Apostolũ primam fidem irritam fecerunt: sicut enim si se forsitan continere non poterant, secundum Apostolum nubere nullatenus vetabantur: sic habita secum deliberatione, promissam Deo pudicitie fidem debent custodire: nos autem nullum talibus laqueũ debemus iniicere: sed solũ adhortationes præmiũ sempiterni, pœnãsq; proponere diuini iudicii: vt & nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio. Cauendum est quippe, quod de earum moribus actibusq; beatus Paulus testatur, dicens: Quod plenius exponere præterimus, ne sexus instabilis non tam deterreri, quã admoneri videatur.

Item Theodorus eadem causa & q.

SI quis votũ virginitatis habens etc. Quòd autem vouentes præmissis auctoritatibus iubentur abinuicem discedere, quorum verò coniugia auctoritatibus Aug. & Theodori soluenda non sunt: in capitulo de oratione clericorum euidenter ostenditur. Illud autem Innocentii, quo virgines sacræ publicè nubentes, illo viuente cui se coniunxerant, prohibentur admitti ad pœnitentiam: non ita intelligendum est, vt aliquo tempore excludantur à pœnitentia: quæ dignè pœnitentiam agere voluerint: sed prohibentur admitti

ordinatione

ad pœnitentiam, quę ab incesti copula discedere noluerunt: post propositum nanq; sacrae religionis non potest Deo per pœnitentiã reconciliari, quę ad habitum suę professionis redire neglexerit: tunc enim ille cui se iunxerat, ei defunctus erit, cum ab illis illicitis amplexibus hæc penitus recesserit, vt iste sit sensus capituli: Quę Christo spiritualiter nubunt, si postea publicè nupserint, non eas admittendas esse ad pœnitentiã cõsemus, nisi hi quibus se iunxerãt, de mũdo recesserint, eis subaudiẽdũ est nubẽtibus: tũc enĩ viri de mũdo recedunt, tũc defungũtur, cũ ab earũ cõcupiscentia ipsæ penitus se alienauerint: sicut mundus ei dicitur mortuus, quem suis illecebris non adstringit: & ille perhibetur mortuus esse mundo, qui nihil in mũdo cõcupiscit: hoc autẽ sic intelligẽdum esse, ex subsequẽti exemplo, idem Innocentius ostendit, dicens: Quęcunq; viro viuente alteri nupsit, adultera habeatur, nec ei agenda penitentia locus concedatur, nisi vnus ex eis fuerit defunctus, hoc de relicta intelligendum est, quæ si viuente viro suo alteri nubit, adultera est, nec ad pœnitentiam admittitur: nisi vel primus reuertatur in puluerem, de quo sumptus est, vel secundus ab eius copula cessando ei moriatur, vt dictum est supra: quia ergo Christus, cui spiritualiter nubunt, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur, restat vt ille cui secundò nubunt ei moriatur: in vtroque autẽ nisi sic intelligeretur, esset contrarius Domino dicenti per prophetam, In quacunque

cūq; hora peccator conuersus fuerit, &c. & cunctis interpretibus diuinæ legis inueniretur esse aduersus. probatur illud idem autoritate illius capituli, quo deuota, quæ maritū acceperit, prohibetur ad pœnitentiam admitti, nisi vel vterq; continentiam professus fuerit: vel ille cui se iunxerit, de hoc mūdo decesserit. Atque hæc ego ex decretis, vt videas Lector, Bucerū ad suæ causæ hostes confugere, à quibus videri vult tela eripere quædā, quibus cōfodiat ac iugulet, quod sit aduersum. Quia in re, tuum iudicium adhibebis, quem non dubito Canonibus hiis lectis facilè perspecturum, quod Bucerus in sanctis patribus citādis fecerat, id eū perpetuò facere, vt semper & vbiq; euadat sui similis, & vtcunq; à cæteris veritate dissentiat, mēdaciis & vanitate nō discrepet ipse sibi. Et tamen audite quāta cū cōfidentia meā operā flagitat, vt excutiā, vt perpendā ista sua. Scribit enī in hunc modū.

» Ista Vintoniensis excutiat & perpendat: si que po- Bucerus.
 » test, ostendat his non esse planum factum, legem il-
 » lam, cuius suscepit defensionem, quæ à sancto con-
 » iugio prohibet omnes in ordinem sacerdotum, vel
 » ad vitam cœnobiticam semel assumptos aut assu-
 » mendos, non solū nulla posse defendi Ecclesiæ
 » Christi, vel S. patrum autoritate: verumetiam
 » omnino aduersari, sicut ipsi Dei legi, ita etiam ve-
 » ris atque catholicis Ecclesiæ sanctę Dei Canonibus,
 » consensuq; omnium sanctorum & orthodoxorum
 » patrū. In his ergo faciat Vintoniēsis Episcopi officiū,
 & veris

Seipsum gra-
phicè depin-
git Bucerus.

& veris nos, si valet, argumentis conuincat erroris: »
ac desinat tam futilibus & irreligiosis captiunculis di- »
uinas & S. patrum sententias deprauare: nostrā sim- »
pliciter ac piè propositam confessionem calumnio- »
sis sophismatis peruertere: & prætermiſſis nostris »
solidis argumentis, quædam hinc indè verbula sua »
dicacitate arrodere: atq; in locis se iactare ambiguis, »
in quibus causa non consistit: interim nimis benignè »
declinatis veris confessionis nostræ fundamentis, & »
manifestissimis diuinarum scripturarū testimoniis. »
Hęc enim non Episcopo modò, sed ne homine qui- »
dem digna sunt: sicut & canina illa facundia, cuius »
nec modum nec finem statuere in his contra me »
scriptis potuit. Hęc dicta sint de altero nostræ defen- »
sionis loco: quo docendum suscepi, sicut Dei, ita »
Ecclesiæ Dei legibus, S. patrum authoritatem om- »
nino repugnare, quòd coniugii sancti abiuratio & »
abſtinentia exigitur ab omnibus, ad sacerdotium & »
vitam cœnobiticam, & admittēdis & admissis. Hęc »
Bucerus, cuius voto, opinor, me satisfecisse, etiam si- »
minus ille in cœlibatu satisfecit suo. Num videor tibi »
Lector, excussisse singula, quod hic optabat? Adfui »
fortasse in hac parte diligentior, quàm volebat: quod »
enim Bucerus planum fecisse iactitat, veritate in te- »
nebras coniecta, id ego veritate in lucem asserta li- »
berali manu arbitror me reddidisse salebrosum, vel »
in parte Bucero aduersa, planum potiùs. In cæteris »
quæ mihi obiicit, de se facit coniecturā, & quibus se »
vitiis

vitiis irretitum sentit, ea mihi obiicit omnia per ca-
 lumniam. Vt enim tecum in memoriã redeã Lector,
 quæ de causa Bucerus ex Patribus, quæq; ἀπὸ τοῦ ἐπιτοῦ
 protulit, summa huc redit: vt multa quidem, haud
 multum, vel nihil potiùs pro se: in se verò, & causam
 cui patrocinator, & multa & multum dixisse videat-
 ur. Testimonia Patrum, quæ produxit plurima, nec
 vt ille ea retulit, mutila, corrupta, viciata, fide mala,
 causam eius adiuuare omnino: & vt ego reddidi, in-
 tegra, fide bona iugulare Bucerum, pro me pugnare,
 manifestum est. In quibus excutiendis, si tibi Lector
 molestus: si verbosior, quàm tu desiderasses: si pro-
 lixior, quàm res ferebat: si captatis occasionibus ar-
 gutior, quàm argumentum postulabat: si iucundis
 loquendi formis facetior, quàm tantæ causæ graui-
 tas pateretur: intelligas velim id mihi propositum
 fuisse, vt vbi hominẽ istum captum, irretitum, sub-
 uersum tenerem, ibi eum vt stringerem & detine-
 rem diutiùs, ac tanquam inspiciundum ac notan-
 dum aliquoufque retinerem, putauit expedire, ne, si
 illum leui, tumultuario, ac celeri gradu correptum
 statim dimissem ac emissem manu, nulla in auri-
 bus, nulla in mentibus rerum memorandarum alta
 vestigia relinquerentur. Itaq; ægrè dimisi hominem
 in testimonio Hieronymi explicãdo, mihi nũquam
 videbar dixisse fati de Buceri versutia atque fallacia,
 difficulter mihi ipsi imperaui in Hilario, Gregorium
 mihi visus sum vix attigisse, ita multa præterii, quæ
 T dici

dici potuissent, Augustini cursim memini. De Bern:
 hardo fuit occasio dicendi plurima, quæ ego cõtraxi,
 vt mihi videor, in compendium. Verùm ita fuit: ego
 in medio cursu iactatus, tanquam succedentibus vn-
 dis, nec ita me expedire potui, vt volebã: & in non-
 nullis hæere ac immorari longiùs, quàm cupiebã,
 res ipsa cogebat quæ agebatur. Tractaui τὸ ἕκτον, quod
 ideo Græcè, quàm Latinè efferre maluit Bucerus,
 vt quod re non suberat, insolentia vocis non vsitata
 accederet, si nihil aliud, vel sono subsisteret argumen-
 tum. Neque enim quicquam habet τὸ ἕκτον Buceri,
 ad causam quam suscipit, confirmandam, præter ip-
 sum τὸ ἕκτον soni nouitate, commendatũ. Quo enim
 vno Bucerus cum suis præcipuè nitebatur, nempe
 illo Apostoli dicto: Sit vnus vxoris vir, eius dicti
 vim sibi eripit ipsi Bucerus ipse, commendatione
 Chrysofomi, cui omnia ferè tribuit in scripturarũ
 interpretatione. Quid autem sentiat Chrysof-
 omus, ex ipsis verbis à me suprã citatis, potestis cog-
 noscere. Nam cæteræ scripturæ nihil iuuant aperte,
 quibus tamen vim facere conatur, accitis testibus, &
 quo magis exprimat, adhibitis (vt ita dicã) quæstio-
 nibus seipsum planè torquet Bucerus, cum suis testi-
 bus, & saxum voluens, nitendo haud proficit hylũ.
 Prodit suam vanitatem, suam versutiam, calliditatẽ,
 breuiter in tractandis diuinis, fidem pessimam: quod
 volebat autem, quod quærebat, quod moliebatur,
 haud potest efficere, hoc est, vt verũ videatur, quod
 est fal-

est falsissimum. Et tamen quasi se pulchrè gessisset ac præclare, me prouocat, mihi insultat, & quæ sua esse agnoscit, mihi obiicit omnia, dicacitatem, calumniam, sophismata, & id genus virtutes, quibus iã olim & orbi est commendatissimus. Deniq; confundit disiunctissima, vt sub eandem rationem admissi iam ad cælibatum, & admittendi concludantur. Quod enim admissis negatur, quia semel noluerunt, admittendis non indicitur, sed proponitur modo: quibus quidem nihil est, quod in se grauitè proponi conquerantur, quum in eorum potestate sit, eã vitæ conditionem non subire. Quam æquitatis rationem, in similibus causis probatam, licet reperire, *καὶ τὰυτὰ μὴ τοιαῦτα* nimiũ profectò multa in re minime dubia & manifesta. Sed sequitur Buceri operis tertia pars, de *ψευδολογία*, in qua versatum illum hactenus fuisse, dum in autoribus citandis occuparetur, non dubito me fecisse luculentum: sed repetit eam litem, quam illi ante aliquot annos intenderam de *ψευδολογία*, quam paucis verbis suo eiusdem ad Latomum libello contestatam, nunc demum obire, & instruere conatur, & primo congressu rem defert ad aras, vt se expediat sacramentis. Nihil est videlicet in me mentitus Bucerus: negat, & sanctè negat, sed quid potest esse sancti in eo homine, qui sic tractat sanctos Patres, quomodo vosipsi potestis iudicare? An non iniquè postulat sibi creditur Bucerus.

T ii micanti

micanti in tenebris, qui nõ veretur in ipsa luce mentiri & fallere, nempe asserere, affirmare, proferre, quæ oculis inspicientium possunt reprehendi? Ergo meã causam de *ψευδολογία* superiorum præiudicio mihi euictam aio, vt frustra tecum Bucere in priuatis litigem de fide tua, quam constat in publicis esse consumptam. Nunc demum testes appellas colloqui nostri, quos aut mortuos credis, aut tempore ipso inutiles, & me sic impeditum scires, quum hæc scriberes, vt aliud haberem negocium magis ex me, quàm vt istis vacarem. Quæris ex me, cur non ediderim autographa? Respondeo, primùm, quoniam in hoc nõ scripseram, deinde meam fidem, nulla vnquam in causa labefactatam, haud iudicabã egere adiumento alio, quàm ipsa suppeditaret ex re nata, verisimilitudo. Te hoc premit potiùs, cur à me nullo modo provocatus, quum nihil minùs cogitarem, malueris falso mihi tribuere sermonem nimium stultum in priuato congressu, à meo (vt fingebas) ore prolatum, quàm edere quod scriptum ex me habebas, in quo fidem tuam suspectam rei ipsius scriptis mandatae explicatio, quam ipse per impudentiam non negassem, non paulùm profectò subleuasset: Atque adeò nunc demiror, cur non integra mea scripta edis potiùs, quàm in vsum tuum truncata, & mutila: minori enim negotio defungi potuiffes. Sed hoc non putabas expedire cause, cui subseruis, cuius, quæcunq; ea sit, potiores semper sunt apud te partes quàm veritatis.

Quare suum
scriptum ad
Bucera non
ediderit Vin-
ton.

ibid. q. 103
- 104
- 105

ritatis. Tædio Lectorem enecem, si in ista *φειδολογία* tractanda, *ματαιολογία* adderem, non necessariam. Attingā capita quædā strictim. Vintonien. Bucerū vrget (hoc enī obiicitur) priuato scripto stoicè, nēpe cū assertionē scripturam obscuram audet explicare, fatēoriam habes hac parte confitentē reum. At idem ipse, id non fero in Bucero, & in eiusdem Buceri explicatione iubeo Bucero esse scepticum: fateor id quoque. Num est Bucerus à *φειδολογία* expeditus, quia vt Bucero vrgerem priuato scripto, quod me, nec alios læderet, nulla religione asseuerantiùs scripserim: quod in publica tamen doctrina censeam non ferendum, vbi alios fallere, mea, si quæ esset, aut tua

Inopia criminū Bucerus accusat virtutem.

T iii tum, id

tum, id ego in publico, si quod emisero, postea corrigam & proferam timidius. Multa prætereo in me dicta: quantum enim valeas hac parte, ut quæ sunt tibi commoda, nulla religione dicas ex testimoniis tuis antea à me excussis, peto testimonium.

Nimiū credidit Bucerus delatoribus vanis.

Illud dignum quod adnotetur censeo, quod calamo tuo visum est dignissimum: ut quod omnes apud nos sciant esse falsissimum, id tibi in ea parte actionis tuæ referendum curauerint quidam, qua conaris eluere mendaciorum sordes: sed rem turpem & falsam, eleganter exprimis: non ponis videlicet, sed supponis (ut quidam loquuntur) si mihi ex fœdis prostibulis, odor lucri fuit, & ex abominando sacerdotum meorum concubinatu.

An expectas ut ego ista quasi dubia negem? Imò refero, ut à te in me scripta, omnes animaduertant. Addam & illa eiusdem facundiæ tuæ, qua scribis de me in hunc modum, sed non nisi schemate. Prætereo hinc, quod pietatem veram, tantis conatibus oppugnauit, tot iam annis consulendo, instigando, impellendo quos potuit perniciosis sophismatis, calumniis, blâdiis, minis, obsequiis, largitionibus, simulatione, vi & crudelitate: Hæc Bucerus. Eat nunc & laceffat Bucerum, qui volet, habet (ut videtis) quo se vlciscatur. Illi ista de me suppeditat res, an facundia? res verò ipsa, qui innotescere potuit, extero tam procul à nobis dissito, & disiuncto? Audiuit & credidit: charitas enim credit omnia,

bi. g. m. s.

omnia, & omnia profectò de me prædicauit, quæ in hominem competere flagitia possunt, non multis verbis quidem, sed significantibus tamen, quæ ita claudit, vt, ni pigeret ac puderet, additurus fuisset alia. Refricat iam memoriam, quod Bucerus Hypocrita. facit, cuiusdam hypocritæ dicti, qui sanctulus haberi volebat: qui cum amicos ægrè ferre audiret, quòd paulò iracundior nonnunquam videretur: habent (inquit) sancti viri & pii, suos iræ aculeos, & addidit ad confirmationem: ego enim de meipso facio coniecturam. Stultè & arroganter ille, sed non ineptior Bucero, qui quo in opere veritatis, religionis, pietatis, causam agere videri postulet, omnia diiudicans testimonio spiritus: ibi se dimittit ad conuicia falsissima, & tanquam ex plauastro alloquitur Ecclesiæ saltèm Episcopum, quem titulum mihi non detrahit, & tamen nihil veretur, summam obicere omnia, quæ dici in hominem queant pessima, vim, crudelitatem, simulationem, largitionem, obsequium, minas, blandicias, calumnias, sophismata: & hæc ad impugnandam pietatem comparata. Quæ ego, haud verbis refellam, quæ fingi possunt, sed actæ vitæ moribus, qui nulla nostra voluntate mutari, aut alii quam sint, cum præteriti sint, esse queant. Hos ego mores meos oppono calumniis tuis Bucere, qui si verè eiusmodi essent, quales tu prædicas, haud effu-

Explicatur
horribile
Vinton. di-
ctum, huma-
narū legū q̄
diuinarum
transgressio-
nē, rectè pu-
niri grauius.

haud effugissent (opinor) præsentem ultionem. Sed hæc nimirum est facundia spiritus Buceri, nihil spirans, videlicet, nisi charitates meras, & sibi in scripturis diuinis interpretandis, vendicans auctoritatem. Sed omitto ista quæ sunt omnino extra causam, nisi quatenus mihi sumpseram tractare hominem, & excussis eius dictis, tanquam in anatomiam explicatum, contemplandum proponere. Vnum quidpiam de me narrat, auditu (vt ait) horrendum, quòd dixeram in colloquio, humanarum legum, quàm diuinarum transgressionē, rectè puniri grauius, sic enim annotaciuncula marginalis habet, quod in contextu ad calumniam narratur, non multò fusiùs, sed confusiùs, cuius explicationem Bucerus habet, mea manu editam, quam horrefcit (opinor) publicare. Agebatur in eo paradoxo de feueritate humanarum legum, in quo diuinarum legum Maiestate illæsa, ad officium Principum spectare dicebam, vt cum in diuinis legibus, quas maximè sacrosanctas esse conuenit, ad multa conuiuerent Principes re ipsa capitalia: veluti quum in iratos, inuidos, auaros, ebrios, superbos, elatos, citra vim feroces, citra noxam lasciuos, gladium nõ stringant à Deo datum: haud committendum tamen existimaui, vt quæ suis ipsorum præceptis, ad formandos populi mores, aut eos ipsos continendos, includenda putauerint, ea ad populi ingenium pœnis fanciant grauioribus, ne se sinant contemni, & ebrium (verbi causa) relinquunt vindictæ Dei

dictæ Dei, mulctent tamen eum, qui carnibus contra edictum feria sexta vescatur. Expedi enim præfenti necessitati, vt Principibus obediatur, & eorum authoritas conferuetur illibata. Quid statuunt Principes, ipsi viderint, qui stant aut cadût Domino suo, quorum mādāta, si eiusmodi sunt, vt cum religione non pugnent, haud esse putauit generosi pectoris, de pœnis esse sollicitum, quum vltro obeas & facias, quodcunque præcipiatur. Sin aduersentur, materia est palmæ, homini persuaso, & ea fide prædito, quæ iustificaret. Principum verò edicta, nō vellem labefactari contemptu, quæ quasi gradibus quibusdam à diuinæ legis mulctā sumptis (si singula minutatim gladio suo vindicanda Principes sumerent) in scitis & placitis suis, quæ temporum & morum ratio posceret, ad minimum & contemptibilem mulctæ modum decrescerent. Qua in re explicanda, multis sum vñus apud Bucerum exemplis, quæ haud est necesse commemorare, sed proposui inter cætera, de irato, quam verbi causa mulctam statueret inferendam à Principe, cum sit frequens populo vitium, & diuina lege vetitum. Hic etiam atque etiam videndum esse dicebam quid fiat, si eam rationem sequamur, vt infimam in diuina lege vindicanda mulctam, summam & grauissimam statuas in vindicandis humanis: vt enim propositū exemplum prosequar: Quid aias leges minari iracundis? mortem? Hoc verè horrendum esset humanę imbecillitati: Num bonorum
V publica-

publicationem? ridiculè, num certè pecuniæ mulctam? opinor: nam carcer, plage, verbera, haud ferenda. At quantulæ pecuniæ? denarii fortasse aut eo pluris, minorisve paulùm pro delinquentium diuitiis, vel paupertate. Atque hoc quoque in fragili natura nostra hominibus biliosis videretur permagnum. Sed quicquid sit, si hanc regulam sequerentur Principes, vt edictorum suorum violatorum mulctam ita attemperarent, vt ne sua grauius vindicent quàm diuina, omnia autem diuina ducerent suo gladio vindicanda: quàm infirma & contemptibilia futura sint mandata Principum, vides: quorum contemptum denario posse expiari, omnes intelligerent: vt quod in veterum paupertate accidebat, cum pœna nummaria constituta, iniuriæ vindicarentur, exorirentur Labeoni non dissimiles multi, qui edictorum vim soluta per contemptum mulcta cum ludibrio enervarent, quod mihi videbatur, cum de eo agerem cum Bucero, perabsurdum, & reipublicæ tranquillitati inutile futurum. Addidi illud, etsi Dei vices sustineant Principes, & gladium à Deo datum portent, nõ id spectant tamen in vindicta infligenda, quid Deo in hominum vita odiosius, sed quid maximè perturbet societatem humanam. Homicidas quoscunque ergo & fures gladio extinguunt, quum inuidos, maledicos, auaros, ne attingant quidem digito, quos in conspectu diuini iudicii grauius peccare nonnunquam arbitror, quàm qui subito & vehementiori dolore perciti,

perciti, quem cædere modò volebant, ictu infelicio-
 occiderunt. Et tamen qui occiderit quoquo modo,
 nisi defensionis æquitatem allegauerit, vitæ item
 amiſſionē ſuſtineat ab humanis legibus quū auaris,
 inuidis, maledicis, fratrem innoxium lingua trucidan-
 tibus, nemo vſquam ex legibus faceſſat negociū. Iſta
 ego apud Bucerum explicui prolixius, ſæpius teſta-
 tus, non me leges conferre cum humanis diuinis,
 (quod abſit) ſed tractare politiam & œconomiam
 gladii cum eo quoque, quòd in contemptu huma-
 narum legum, diuinæ Maieſtatis contemptus com-
 prendatur, vt Dei in homine poteſtatem ſpernēs,
 & humanam in re neglecta, & diuinam in authori-
 tate ſpota legem, vno eodemq; facto, violare dica-
 tur. Quæ me dixiſſe quum ſciat Bucerus, ac durum
 paradoxo ſenſum, & verbis & ſcripto quod apud ſe
 habet, emoliſſe: maluit tamen (vt videtis) homo
 pius, (nã hoc cognomine dignus videri vult) hac me
 aſpergine maculari, quaſi humana diuinis cenſuerim
 antepoſenda, quæ quàm retulerit ſimpliciter, tuo
 Lectori iudicio relinquo. Poſt hæc Bucerus narrare
 occipit noſtra in primo congreſſu dicta, & quod ego
 argumentum Socratica inductione attuleram, quo
 hominem protraherem in vltiorem diſcepta-
 tionem, & hac occaſione ad aliquem ſcripturæ lo-
 cum producerem, in quo interpretando, ſublatis
 aliorum authoritatibus (quod ipſe volebat) varia
 eſſe & ambigua diſceptatio poſſet, id argumentum

Bucerus ita recitat, quasi in eo summam causæ & firmamentū posuiffem. Quò cū perueniffemus, hoc est, ad Pauli locum in epistola prima ad Corinth. vbi patris in filiam potestatis fit mentio, id mihi fingit ab ore excidisse, quod & falsum est, & in hominem non omnino stultū, haud queat competere. Patres enim per inopiam non collocare filias, quum nemo ferè ducat indotatam, cū ratione dici potest: quosdam verò patres propter inopiã collocare (nisi prostitutionem innuas) somniantis oratio foret, haud vigilantis: & tamen hæc me dixisse, sanctè narrat Bucerus, sed eadem fide, qua Hieronymum laudauit, & ceteros testes. Quæ sequuntur hîc apud Bucerū, illam de loco Pauli interpretationem inuoluunt, non explicant. In qua tota causâ, ego sic pugnabam cū Bucero, vt non videretur Paulus ad internam filiaë vocationem referre omnia: quod si esset, haud videbam quî possit pater quid certi statuere de nuptiis filiaë. Hæc in scripto priuato tractaui liberè, nō tam agens, vt doceã Bucerum, hūc aut illum sensum esse, quàm Buceri sensum esse absurdū, etiamsi interpretationi, quæ ex verbis videbatur verisimilior, subiecerã Epiphonema, eam esse genuinam Pauli sententiam, disceptantis modò, non definientis. At verba sunt (inquit) definientis fateor, sed ab eo prolata, qui nō propriè id agebat, vt cōfirmaret sua, sed euerteret tua: & vt ostenderem, quæ pugnae orirentur & incrucescerent sublata, authoritate, quæ pro regula disceptantibus foret,

bus foret, quum secus Bucero videretur. Bucerus citatis Ambrosio, Hieronymo, Primasio, Thoma, Glofa ordinaria, Nicolao Lirano, conatur probare, filiaē voluntatem facere necessitatem patri, ne seruet inuitam, quasi id ego vnquā negauerim, qui in eam sententiā citavi Photium: vbi nihil opus est, ibi multus est: vbi res flagitat, ibi mutus est. Non seruandam filiam inuitam, extra quæstionem est: necesse enim habet pater, hoc dare filiaē: tota quæstio est in seruāda virgine, in quo pater meliūs faceret, vt dispiciatur, qui possit conicere vocationem filiaē internam, vt in corde quid firmi statuatur pater, illud quærebatur. Bucerum nihil pudet post recitatum Photium, fortiter affirmare à se stare, cū hoc eam modo partem explicet, quæ non erat controuersa, de non seruanda inuita virgine, de quo additur ratio apud Photium, ne si in deterius inclinaret virgo, sibi ipsi veniam det, & causam erroris reiiciat in eum, qui ipsam ad virginitatem vi adegit. Nunquid audis Bucere, si post votū quid acciderit, non trahi in causam Deum, qui non donauerat, sed parentem qui impulit, qui suauit, nec à defectu internæ vocationis, sed à violentia externæ persuasionis, ducitur quærela eius, quod non successerit, rectè hoc est, si in deterius inclinauit virgo. Sed

An non hæc
Sophistæ sūt
statū causæ
dissimulare,
& versari in
concessis?

causæ statum dissimulas, & ea vrges, quæ conceduntur. A cæteris quæ premunt, elaberis quæstione relata. Quid hoc Episcopo ad institutū tuum? Respondet Episcopus. Multum profectò per omnē modū,

V iiii

cūm

cùm hoc ageretur, an ab interna vocatione quæ latet, signum petat pater, qui non est ipse *καρδιολογικός*, cur enim relegetur ad signū, quod nequeat deprehendere? Sed addit Bucerus, Consideret pater *ὁρμήν καὶ γνώμην*, vnde ducat rationem ad matrimonium opinor, sed de cælibatu agitur. Bucerus profert ex scripto priuato verba quædam mea, Bucerana fide excerpta, vt calumniatur: id quod si integrum scriptū meum edidisset, nō minus clarè cerneret, quàm eiusdem in citandis patribus malam fidem deprehendis. Sed Bucerus arreptis duobus verbis Græcis *ὁρμήν καὶ γνώμην*, in hiis significari vult vocationem & donum: nempe opinor in *ὁρμήν* vocationem notat, quòd habeat aliquid non dissimile impetus modici, in *γνώμην* donum, quòd hoc mulier decernit. Sed nec hiis cōtentus Bucerus iubet patrē in filia discutere & diiudicare, quæ à Satana, quæq; à Deo suggesta videantur, & eligere potiora. Nihil dictu facilius, siquidem possit vt non fallatur: sed si sefellerint iudicia patris, quid hīc dicat Bucerus, non video, nisi vt me roget loqui cōmoda. Ludit in causa Bucerus, speciosis verbis tetricè: nihil enim aliud quàm verba fundit sancta illa & sacra, sed quæ, quod est controuersum, non expediunt, vt signis Buceranis certi sciamus, dedisse vel non dedisse Deū cælibatus donū, vt si post votū noua de matrimonio consilia fuerint, concludamus defuisse voto Deū, nō eā sua culpa defecisse quæ vouerat, & respexisse retrò, nec recta via aratrū persecutā, in quod miserat ma-

miserat manum. Interim illud te volo animaduertere Lector, quomodo, quod à me per ironiã de medico patre in scripto priuato, ad denotandam sensus absurditatem additum fuerat, id ille tanquã ferio dictum (ad quam rationẽ esset certè stultè dictum) contra me profert, ne non ubiq; se præstet verè Bucerum, & tamen quasi se bellè gessisset, hinc exigit à me, vt me fatear conuictum. Deinde cū me ad hunc modum prostratum deiecerit, pergit suo more explicare illū locū Pauli suis coniecturis, quas si quis illi concesserit, quo est ingenio ad cōminiscendū apto, haud deerit cōmentū quo euadat aliunde, & tamen reducitur tandē in labyrinthū. Impediunt enim hominē mea sophismata, quę (vt videtis) solis valet precibus discutere. Remittit enī patrē ad preces, vt oret sibi à Deo dari, quo firmus sit, & hic infarciūtur sententię de bonitate Dei in suos, & subiicitur ex psalmo: Consiliū Domini in eternū perstat, & cōfirmat opus suū, & alia in eã sententiã multa, de quibus haud ambigitur. Ista equidē nō reprobo, & vt fierent, suaderē ipse. Sed in hoc est quæstio, si peractis à pio patre precibus, nō repugnātibus *ὁρμῆ* & *γνώμῃ* filiæ, quatenus ea quidē patri perspiciãtur, filia sit à patre dicata virginitati, deinde *ὁρμῆ* & *γνώμῃ* in alterã reflexis vitę cōditionem, maritus huic virgini desideretur, quæ iã negat internam vocationem, ac Deū conqueritur non dedisse donū: quid fiet deniq;, nūqd audiet, si se nō continet, nubat in domino? Respōdebit fortasse Bucer^o,
quod

quod ille apud Ciceronē de Gygis annulo : nempe, non potest fieri. At quæro si fortè? Nullo modo (inquiet) & hic erit locus farragini scripturarum, certū Domini auxilium pollicentium suis, quos in via diriget, & curabit ne labantur: decretum Domini immutabile, & verbum eius manet inæternum. Ergo Dei vocatio ex euentu constabit: nempe si perstiterit dicata, iam videlicet vocata est: sin minùs, nõ fuit vocata. Et tamen Hieronymus tuus testis sic loquitur de cælibatu. Multi vocati, pauci electi. Incipere (inquit) plurimorū, perseverare paucorum. Secundū te autem nunquam erit pater firmus, sed ab euentu firmandus, interim tamen precibus factis, piè expectans quid statuit Deus, qui sequitur sua decreta, iam dudum absoluta, nec nostris est precibus alligatus, ut det aliis, quàm destinatis & electis, quos ipsos solos novit, & cui voluerit reuelare. Si dixeris Deum petenti reuelaturum, expedita responsio, sed quæ probas Deum velle nobis communicare arcana consilia extra salutis causam, quotiescunque petierimus? Omni (inquires) petenti, dabitur. Ne ergo causentur Deum cælibatum non dedisse, qui in Ecclesia voventes, & cum Ecclesia orantes, id petierunt: dices decreuisse, omnibus non dare, sed certis. Sed hoc sumis tibi, quod præter te nemo. Et Hieronymus tuus negat, negat Gregorius, negant cæteri: qui quidem non Deo non danti, sed homini non perseveranti & retrò respicienti, imputandum censent, si quis à vo-
catione

107p

catione defecerit cælibatus. Quod Paulus simpliciter enunciat de firmitate consilii in re præfenti, quæ temeritatem excludat, & deliberationem certam complectatur, id vis de euentus firmitate intelligi, quod solus Deus nouit & præstat: hominū autē sit nemo, nisi quē Deus afluauerit prophetiæ spiritu. Vexat te aliud sophisma (vt vocas) meum, quod magis eleuas infamia appellationis, quā re ipsa diluas, quū cupias eluere. Etenim si ea semper Dei in patrē est benignitas, vt certū de filiæ vocatione reddere voluerit ^{ὁ πατήρ, ὁ θεός}, precibus piis, in quibus tu ponis certissima signa: necesse erit patri semper obsequi, nec vllus vnq̄ relinquētur voluntati locus, sed perpetua necessitate obstringetur. Sed hīc fallitur Vinton. hīc hēret videlicet, nec intelligit cū necessitate consistere voluntatē, vt velimus etiā quod sit necesse, id quod Bucerus tradit luculenter. Qua tractatione sua lucem obscurat, non discutit tenebras. Illud dilucidet nobis Bucerus, quomodò præcipua voluntatis nostræ potentia, quæ est Eligere, cum necessitate proposita consistat, quæ est vnius modo partis. Cū enim necesse est mori (verbi causa) etiam si mori velit, haud rectē tamen dicitur, eligere posse eū, an velit mori, cū nihil altrinsecus sistatur, quo electio efficiatur. Itaq; de lubēte voluntate nō queritur, sed eligente, hoc est, in diuortio viarum, libera in alteram ingressione. Cū verò dicat Paulus: Si quis nō necessitatem habēs, sed voluntatē, Augustinus notat necessitatē opponi voluntati, cum

liberum

Ostēdat Bucerus (si potest) electio nē voluntatis cū necessitate posse consistere.

X quo

Conclusio.

quo ego hærere malim in vero, q̄ tecum progredi in
vanitatem. Atq; hîc me sistã, ne tuis diluendis, pro-
grediar etiã longiùs: nã cætera quæ sequuntur, nullã
meã operã poscunt, qua cõstet lectoribus operæpre-
ciũ. Pro epilogo, addã ad Dominũ preces, vt Eccle-
siæ suæ misertus, ne patiatu diutiùs ea dona lingua-
rum, artiũ, scientiæ, eruditionis, quæ ad constructionẽ
& ædificationẽ Ecclesiæ contulit, à malis & improbis
conuerti ad perniciẽ. Satis est, superq; contentiõnũ:
Illud verò cõtendamus omnes, tum cælibes, tũ con-
iuges, vt pro nostra vocatione, hac vita defuncti, eò
accedamus, quò sumus vocati, qui finis est beatus
peregrinationis nostræ. Sed itur charitate, quæ ipsa
frigescit, impediunt iniquitates, quæ nimium abun-
dãt: Dominus auferat, quod noxium est: Dominus
det, quod necessarium est, promoueat veritatem, &
omniũ in se corda cõuertat, qui vult oēs homi-
nes fieri saluos, & peruenire ad agnitiõnẽ
veritatis. Amen.

F I N I S.

Errata aliquot quæ diligentibus licet operis incautẽ subrepebant.

Facie	Linea	Menda	Lege	Facie	Linea	Menda	Lege
1	in marg	gemina	genuina	6	23	videndi	viuendi
15	7	malicia	Bucerianæ malicia	10	in marg	xtu loquũ	xtu loquũ
37	in marg	piorũ	piorum	42	21	eiusmodi	eiusmodi
55	7	Dicens	Dices	10		bibere	libere
58	6	irritum	inuitum	74	25	Caualdulense	Camat
87	28	minores	iuniores	88	10	minores	iuniores
110	9	inspiciẽte	inspiciente	111	1	qui	qui
111	10	iudicium	iudicium	126	6	sumatur	sumatur
127	13	aut	vt	151	in marg	ederit	ediderit
154	23	impugnãdi	impugnandã	157	1	certe pecuniã	certe pecuniã
160	2	Primatio	Primatio				